

Aventures i mixtificacions de Sibil·la Paradox

Munic és una ciutat coneguda sobretot per les imponents cerveseries. Una d'elles, la *Bürgerbräukeller*, va ser l'escenari de dos fracassos de signe oposat. Fou el lloc que Hitler va triar per perpetrar el frustrat *putsch* de 1923, davant de 1.830 persones assegudes i assedegades. Dies abans, Eugeni Xammar i Josep Pla l'havien entrevistat ("Adolf Hitler o la ximpleria desencadenada", és l'eloqüent títol de l'entrevista d'en Xammar), sense que hores d'ara s'hagi aclarit si no va ser una invenció dels dos amics (l'entrevista, no el *putsch*). Sigui com sigui, com va observar sagaçment en Jaume Vallcorba Plana, si no van arribar a conèixer Hitler, els seus dots profètics s'haurien de considerar prodigiosos, perquè fou la primera vegada que —gairebé vint anys abans de posar-la en pràctica!— algú esmentava la 'solució final'. El segon esdeveniment fou l'atemptat fallit de 1939 contra el mateix Hitler: Un fuster de nom Georg Elser va col·locar-hi una bomba mentre el Führer commemorava justament l'aniversari del cop del 23 amb jerarques com Göring o von Ribbentrop. La llàstima és que la bomba va esclatar quan ja havien abandonat el local. La causa va ser la mala sort: Elser havia calculat la mitjana de durada dels discursos de Hitler, però aquell dia va ser inusualment breu i va marxar tretze minuts abans de l'explosió. Avui, en el lloc on hi havia l'establiment, hi ha el centre cultural Gasteig i una placa que recorda la temptativa d'Elser.

Però Munic té molts altres punts d'interès, com ara un equip de futbol de certa anomenada o la presència rellevant d'una nova Anna M. Bach —de la branca dels Bach von Ripoll, no de la dels von Eisenach. I també hi ha, és clar, museus de primera fila. En un d'ells, l'*Alte Pinakothek* (Pinacoteca antiga), s'hi exposa un tríptic de Rogier Van der Weyden, el Retaule de Santa Columba, que en el panell central té una *Adoració dels Reis de l'Orient*¹:

¹ Tot i que els especialistes estan d'acord que l'indiscutible *capolavoro* de Van der Weyden és l'extraordinari *Sant Lu* (1450), que s'exhibeix a la *National Gallery* de Londres.

Aquesta obra de 1455² ha conegut una fama sobtada aquestes darreres setmanes, viralitzada per Twitter, mar i aire pel fet de contenir un anacronisme més palmari que la resta: la presència de la creu penjada a la columna central de l'establia, just darrere la Verge. “*Spoiler!*”, ens hem afanyat a cridar entre rialles... Però la gent

M. Barceló: *Multiplicació dels pans i els peixos*
Capella de St. Pere. Seu de Mallorca

mundana com els punyeteros no ens deixem enredar, perquè sabem que aquesta mena de detallets són ben habituals, i tot just podrien qualificar-se de paradoxes si no fossin un recurs catequístic. Aquí no hi ha *spoiler* que valgui, des del moment que no hi ha ningú que no sàpiga com va acabar la cosa³. Simplement, es tracta d'un recordatori, que entronca de ple en la línia tan tradicional, tan idiosincràtica del catolicisme del “sí, però no; no, però sí”: en poques paraules, posar aigua al vi a tot arreu (quan a sobre resulta que el fundador ho feia a l'inrevés, i convertia en vi l'aigua). Que Nadal és motiu d'alegria, gatzara i xerinxola? Sí, i tant, ja ho crec, però ara no ens excedísim: no oblideu mai que van anar mal dades, pecadors... En fi, allò que Fra Valentí Serra de Manresa anomena “la pastoral de la por i la culpabilització”.

Una mostra no menor ni menys artística d'aquesta peculiaritat de l'Església Catòlica la trobem en la tradició del Cant de la Sibil·la, dissortadament sense relació amb la reina empordanesa Sibil·la de Fortià. Es tracta d'una composició originalment escrita en grec que Sant Agustí d'Hipona (avui Annaba, a Algèria) va traduir al llatí, i més tard es va traslladar a les llengües romàniques. El text, atribuït míticament a la Sibil·la Eritrea, parla de la fi del món, del “jorn del Judici” final, i està farcit de terribles imatges apocalíptiques, de desastres naturals i còsmics, com ara “*lo sol perdrà la resplendor, la terra tremirà de por*”, “*del cel gran foc davallará*”, o la meua preferida: “*bom no haurà de res desig, sinó solament de morir*”. Poca broma, doncs, amb aquesta Sibil·la, que no debades Miquel Àngel va reproduir a la Capella Sixtina amb més aspecte de llançadora de martell búlgara que altra cosa.

Sybilla Eritrea (Capella Sistina)

La música que acompanya aquesta peça de teatre religiós, que es canta *a cappella*, és gregoriana: el *Cantus firmus*, el més simple, el del poble, que trobem fins i tot al Messies de Händel, al llarg del número *And the Glory of the Lord* o en el passatge del *Hallelujah* “For the Lord God

² Des del punt de vista iconogràfic, aquest és un dels darrers exemples abans no es consolidés la idea que un dels reis era negre. Ara, a més, tinc entès que a les cavalcades el que fa de Baltasar ha de ser negre de debò. Em sobta que, en canvi, ningú no protesti pel fet que els cabells i la barba blanca d'en Melcior siguin descaradament postissos, ni perquè l'actor no tingui 120 anys.

³ D'acord amb els Evangelis (Mt 27, 46, p. ex.), el Salm 22 de David ja anunciava la Mort i Passió de Crist: “Elí, Elí: lemá sabactani?”. O sigui, que ho sabia tothom i era profecia.

omnipotent reigneth”. Us en deixo un exemple del Cor de la Sydney Philharmonia, (mal) gravat un dia que tenien pressa per anar a sopar:

<https://www.youtube.com/watch?v=gfX9L5xEEuQ>

Doncs bé, des del segle X a tota l'Europa mediterrània aquesta peça tenebrosa i estremidora es cantava just la nit abans de la festa més important, joiosa i resplendent del calendari catòlic, durant la Missa del Gall. Que fos el Concili de Trento, la resposta carca al cisma luterà, qui la va prohibir aprofitant la reforma de la litúrgia, aquesta sí que és una autèntica paradoxa. Tanmateix, malgrat la prohibició, a Mallorca i l'Alguer la Sibil·la es va seguir cantant de forma ininterrompuda any rere any, segle rere segle. I la tradició s'ha recuperat darrerament a la València peninsular, així que en condicions habituals el podríem sentir a moltes esglésies: a Barcelona, per exemple, al Monestir de Pedralbes, l'església de la Concepció, la Catedral, o a Sta. Maria del Mar.

I precisament una Maria del Mar mallorquina, la Bonet, sol cantar la Sibil·la des de fa més de vint anys a l'església dels Sants Gervasi i Protasi, a la Bonanova. Aquí la teniu:

https://www.youtube.com/watch?v=rRwcc-5-bOs&list=RDRwcc-5-bOs&start_radio=1

Sobretot no ho oblideu: allà a la Vall de Josafat, “al jorn del judici parrà (apareixerà) qui aurà fet servici”. Així que feu bondat, Punyeteros!